Makalenin geliş tarihi: 22.10.2020
1. Hakem rapor tarihi: 13.11.2020
2. Hakem rapor tarihi: 21.11.2020
Kabul tarihi: 25.11.2020

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SİGARA KULLANMA ALIŞKANLIKLARI İLE YAŞAM KALİTELERİNİN İNCELENMESİ (SİNOP ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

(Araştırma Makalesi)

Cansel ARSLANOĞLU (*) - *Kürşat ACAR* (**)
Erkal ARSLANOĞLU (***) - *Kadir BAYNAZ* (****)
Fatih KARAKAŞ (*****) - *Gökhan İPEKOĞLU* (******)
Ahmet MOR (*******)

Öz

Bu çalışmanın amacı; Sinop Üniversitesinin akademik birimlerinde öğrenim gören öğrencilerin sigara kullanma alışkanlıkları ile yaşam kalitelerinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini, üniversitenin farklı Fakülte ve Yüksekokullarında öğrenim gören 1648 kadın, 1275 erkek olmak üzere toplam 2923 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı

*) Doç. Dr. Sinop Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Antrenörlük Eğitimi Bölümü Hareket ve Antrenman Bilimleri Anabilim Dalı, (e-posta: canseloglu@sinop.edu.tr)
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-3115-4905

**) Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, (e-posta: kursatacar@sinop.edu.tr)
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-8908-4404

***) Doç. Dr. Sinop Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Antrenörlük Eğitimi Bölümü Spor Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı, (e-posta: erkaloglu@sinop.edu.tr)
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-2066-0682

****) Öğr. Gör. Sinop Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Antrenörlük Eğitimi Bölümü Hareket ve Antrenman Bilimleri Anabilim Dalı, (e-posta: kbaynaz@sinop.edu.tr)
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-8163-6796

*****) Öğr. Gör. Sinop Üniversitesi Rektörlük Beden Eğitimi ve Spor Bölümü
(e-posta:fkarakas@sinop.edu.tr). ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-3366-7587

******) Doç. Dr. Sinop Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği Bölümü Spor Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı, (e-posta:gokhanipekoglu@sinop.edu.tr)
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-8530-0031

*******) Doç. Dr. Sinop Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Antrenörlük Eğitimi Bölümü Spor Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı, (e-posta:amor@sinop.edu.tr)
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-1181-1111

olarak, Kişisel Bilgi Formu ve Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği (WHOQOL-BRIEF) kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler ve bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaklaşık üçte birinin (%33,4); kadınların %25'inin ve erkeklerin %55,3'ünün sigara kullandığı tespit edilmiştir. En fazla sigara kullanılan birimler Meslek Yüksekokulu (%51,1) ve Gerze Meslek Yüksekokulu (%47), en az sigara kullanılan birimler ise İlahiyat Fakültesi (%15,2), Eğitim Fakültesi (%25) ve Sağlık Yüksekokulu'dur (%25). Sigara kullanan öğrencilerin "ruhsal alan" ve "çevresel-kültürel alan" alt boyut puanları, kullanmayanlara göre daha düşüktür. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin sigara kullanma durumlarının yaşam kalitelerini önemli ölçüde farklılaştırdığını dolayısıyla sigara kullanmayanların daha iyi yaşam kalitesine sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Alışkanlığı, Sigara Kullanımı, Sinop Üniversitesi, Üniversite Öğrencisi, Yaşam Kalitesi.*

Investigation of Smoking Habits and Quality of Life of University Students (Sample of Sinop University)

Abstract

This study aims to investigate the effect of smoking habits and quality of life of the university students in Sinop University. 2923 students (1648 female, 1275 male) from different Faculties and Applied Schools participated to research. Personal information form and Quality of Life Scale (WHOQOL-BREF), were utilized as data collection tool. Descriptive statistics and independent samples t-test were used to analyze. Almost one-third of the participants (%33,4); female students 25% and male students 55.3%, were detected as smoking. Departments with the highest smoking habits are Vocational School (51.1%) and Gerze Vocational School (47%), and departments with the lowest smoking habits are Faculty of Theology (15.2%), Faculty of Education (25%) and Health Services Vocational School (25%). 'Psychological' and 'environmental-cultural' scores of the smoking students were found low compared to who do not smoke. In conclusion, we may suggest that smoking habits of the university students influence their quality of life severely, so non-smoking students have better quality of life.

Keywords: *Smoking, Smoking Habit, Sinop University, University Student, Quality of Life.*

1. Giriş

Günümüzdeki en önemli toplumsal problemlerden bir tanesi bağımlılık yapıcı madde kullanımı olarak görülmektedir ve madde bağımlılığı; bireylerin sosyal ve psikolojik yapısını olumsuz yönde etkileyen, yaşam kalitesini düşüren, çevreyle olan uyumunu bozan

klinik bir durumdur (Kurupınar, 2012). Çocukluk sonu ve ergenlik dönemi gençlerin, sigara, alkol, uyuşturucu ve benzerleri gibi bağımlılık ve alışkanlık yapan maddelerle ilk tanıştıkları dönemlerdir (Kulaksızoğlu, 2000).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) 2017 yılı istatistiklerine göre Dünyada 15 yaş ve üzeri 1,2 milyar kişi tütün kullanmaktadır. TUİK (2016) verilerine göre Türkiye'de her gün tütün kullananların oranının %26,5 olduğu ifade edilmektedir. Bu oran 2016 yılında erkeklerde %40,1; kadınlarda ise %13,3 olarak tespit edilmiştir. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından 35 ülkenin sağlık göstergelerinin karşılaştırıldığı 2017 raporuna göre en yüksek sigara kullanımı olan ülkeler Yunanistan, Macaristan ve Türkiye'dir (OECD, 2017). Türkiye'de üniversite öğrencilerinin %12,9 ile %45,4 arasında sigara kullandığı rapor edilmiştir (Oğuz, Çamcı ve Kazan, 2018; Dayı, Güleç ve Mutlu, 2015).

Yaşam kalitesi, kişinin yaşadığı kültür ve değer sistemleri çerçevesinde; amaçları, beklentileri, standartları ve ilgileri ile ilişkili olarak yaşamdaki pozisyonunu algılaması şeklinde tanımlanır. Dolayısıyla yaşam kalitesi; bireyin fiziksel sağlığı, psikolojik durumu, inançları, sosyal ilişkileri ve çevresiyle ilişkisinden karmaşık yollarla etkilenen geniş bir kavramdır (Brown, Brodsky ve Cataldo, 2014).

Yükseköğretim kurumlarına bağlı olan üniversitelerin amacı eğitim ve öğretim yoluyla insan kaynakları gelişimine, bununla birlikte sosyal faaliyetler, araştırma ve danışmanlık yoluyla da insanların yaşam kalitesini yükseltmeye katkıda bulunmaktır. Üniversite öğrencileri, farklı sosyal, kültürel ve çevresel alanlardan etkilenen bir gençlik kültürüne sahiptirler. Böylece yaşamları sürecinde aile, okul, sosyal yaşam ve kendisinden kaynaklanan psikolojik ve duygusal zorlanmalar yaşayabilmektedirler. Üniversite yöneticileri ve çalışanları, öğrencilerin üniversite yaşamı içinde oluşan akademik, sosyal, barınma ve beslenme gibi çeşitli ihtiyaçlarını karşılamayı ve öğrencilere sunulan imkân ve hizmetlerden öğrencilerin memnuniyet duymasını stratejik plan ve misyonlarının bir parçası olarak görmektedirler. Üniversite yaşamındaki bireylerin ortaya koydukları hedeflere ulaşmak için sunulan bu imkân ve hizmetlerin yanında, üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Üniversite yaşam kalitesini önemli kılan diğer bir husus ise, üniversite yaşamına yönelik memnuniyet duyan her öğrencinin üniversiteye karşı destekleyici davranışlar geliştirmesidir (Roberts ve Clifton, 1992).

Literatür incelendiğinde konuya ilişkin çalışmalar mevcuttur (Kartal ve ark., 2012; Şen ve ark., 2008). Ancak bu çalışmalar sınırlı sayıdadır.

Araştırmamız yukarıdaki bilgiler ışığında değerlendirildiğinde bireylerin, özellikle üniversite öğrencilerinin psikolojik durumları, çevreleri, kaygıyı hissetmeleri, stres ve gerilim gibi duygulanımları yaşamaları, fiziksel reaksiyonları, yaşam kalitelerini önemli ölçüde düşürmekte ve bu durumun bireyleri sigara gibi kötü alışkanlıklara yönelttiği düşünülmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, Sinop Üniversitesi'nin akademik birimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sigara kullanma alışkanlıkları ile yaşam kalitelerinin incelenmesidir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, betimsel türde tarama (survey) modeline göre yapılandırılmıştır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır (Karasar, 2009). Genel tarama modellerinden, ilişkisel tarama modelinden yararlanılan bu araştırmada, iki ve daha çok sayıdaki değişkenin birlikte değişim derecesinin belirlenmesi amaçlanmıştır (Kaptan, 1998).

"Üniversite öğrencilerinin sigara kullanma alışkanlıklarının yaşam kalitesi üzerine etkisi (Sinop Üniversitesi Örneği)" başlıklı Bilimsel Araştırma Projesi (BAP) için, Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'na başvurulmuştur. İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığının 12/04/2017 tarihli ve 2017/13 sayılı kararı gereğince; araştırmanın Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine uygun olduğunun kabulüne karar verilerek etik açıdan bir sakınca olmadığı bildirilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Sinop Üniversitesi öğrencileri (2017-2018 eğitim-öğretim yılı 10646 öğrenci), örneklemini ise üniversitenin Fakülte ve Yüksekokullarında öğrenim gören toplam 2923 öğrenci (1648 kadın, 1275 erkek) oluşturmaktadır. Her fakülte ve yüksekokulu temsil edecek şekilde basit tesadüfi yöntemle örneklem sayısına ulaşılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde "Kişisel Bilgi Formu" ikinci bölümde ise "Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği (WHOQOL)" bulunmaktadır. Araştırma kapsamında veri toplama aşamasında gerekli izinler alınarak, araştırmaya katılımın gönüllü olduğu, öğrencilerin verdikleri cevapların gizli kalacağı, araştırmanın başlangıcında, ortasında ya da sonunda herhangi bir yaptırıma uğramadan araştırmadan çekilebilecekleri hakkında öğrencilere bilgi verilmiş ve ölçeğe dair genel bilgiler açıklanmıştır. Uygulamalar derslerde görevli öğretim elemanlarının istekleri doğrultusunda birinci araştırmacı tarafından derslerin başlangıcında ya da derslerin sonunda gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan yaş, cinsiyet, sigara kullanma durumu, öğrenim gördüğü birim gibi sorulara öğrencilerin cevap vermeleri istenmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği (WHOQOL): WHOQOL-BREF (TR) (Türkler için DSÖ Yaşam kalitesi kısa formu) dur. Ölçek, biri genel algılanan yaşam kalitesi, diğeri algılanan sağlık durumunun sorgulandığı iki soruyla birlikte toplam 26 soruyu kapsamaktadır. Türkçe geçerlilik güvenirlik çalışması Eser, Fidaner ve Fidaner (1999)

tarafından yapılmış ve çalışmaları sırasında bir ulusal soru eklenmesiyle WHOQOL-BREF-TR 27 sorudan oluşmuştur. Soruların son 15 gün dikkate alınarak yanıtlanması istenmiştir. İlk iki genel soru dışındaki sorular kullanılarak bedensel, psikolojik, sosyal, çevre ve ulusal çevre alan puanları hesaplanmaktadır. Ölçeğin 0-20 puan üzerinden hesaplanan fizik, psikolojik, sosyal, çevre ve ulusal çevre alan puanları yükseldikçe yaşam kalitesi yükselmektedir. Ölçeğin iç tutarlılığı için hesaplanan Cronbach Alfa değerleri sırasıyla; bedensel alan 0.83, ruhsal alan 0.66, sosyal alan 0.53, çevre alan 0.73 ve ulusal çevre alanı 0.73 olarak hesaplanmıştır. Araştırmamızda tekrar eden Cronbach Alfa değerleri bedensel alan 0.84, ruhsal alan 0.82, sosyal alan 0.70, çevresel ve kültürel alan 0.93 olarak bulunmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmadan elde edilen verilerin öncelikle Shapiro Wilk ve Levene testleri ile normal dağılım gösterdiği belirlenerek ($p>0,05$) çalışmanın amaçları doğrultusunda, bağımsız örneklem t-test kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular frekans dağılımı ve yüzdeler ile özetlenerek yorumlanmıştır. Tüm istatistiksel hesaplamalarda SPSS 22.0 istatistik programı kullanılmış, sonuçlar ($p<0,05$) düzeyinde anlamlı kabul edilmiştir.

2.5. Araştırma Etiği

Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'na başvurulmuştur. İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığının 12/04/2017 tarihli ve 2017/13 sayılı kararı gereğince; araştırmanın Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine uygun olduğunun kabulüne karar verilerek etik açıdan bir sakınca olmadığı bildirilmiştir. Alıntılar bilimsel kurallara uygun olarak yapılmış ve kaynakça bölümünde alıntıların kaynaklarına yer verilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmamızın bu bölümünde üniversite öğrencilerinin sigara kullanma alışkanlıkları ile yaşam kaliteleri bazı değişkenler açısından incelenmiş ve elde edilen veriler tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.

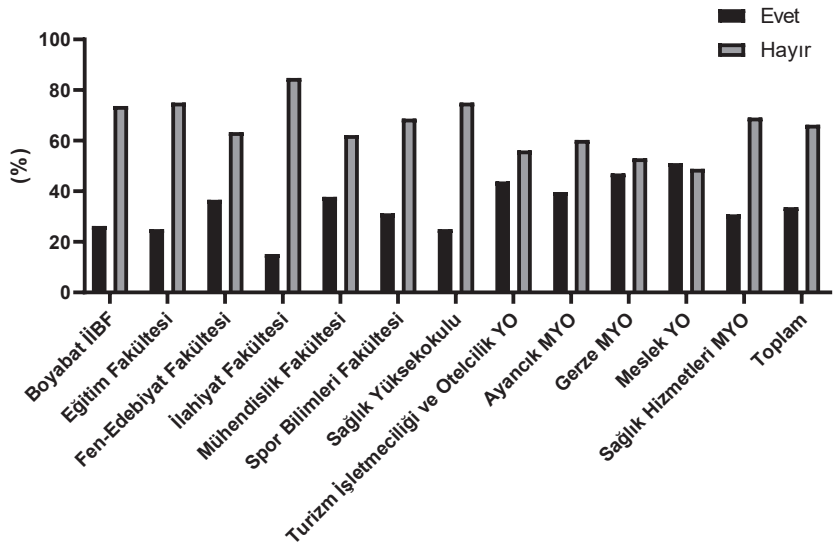
Tablo 1. ***Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı***

Fakülte/Yüksekokul/Meslek Yüksekokul	**n**	**%**
Boyabat İİBF	190	6,5
Eğitim Fakültesi	515	17,6
Fen-Edebiyat Fakültesi	437	15,0
İlahiyat Fakültesi	278	9,5
Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	98	3,4
Spor Bilimleri Fakültesi	99	3,4
Sağlık Yüksekokulu	168	5,7
Turizm İşletmeciliği ve Otel. Y.O.	356	12,2
Ayancık MYO	163	5,6
Gerze MYO	220	7,5
Meslek Yüksekokulu	237	8,1
Sağlık Hizmetleri MYO	162	5,5
Toplam	2923	100,0
Yaş		
18 ve Altı	156	5,3
19-20	1342	45,9
21-22	1014	34,7
23-24	223	7,6
25 ve Üstü	188	6,4
Toplam	2923	100,0
Cinsiyet		
Kadın	1648	56,4
Erkek	1275	43,6
Toplam	2923	100,0
Sigara Kullanma Durumu		
Evet	983	33,6
Hayır	1940	66,4
Toplam	2923	100,0
Fakülte/Yüksekokul/Meslek Yüksekokul	**n**	**%**
Boyabat İİBF	190	6,5
Eğitim Fakültesi	515	17,6
Fen-Edebiyat Fakültesi	437	15,0
İlahiyat Fakültesi	278	9,5
Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	98	3,4

Spor Bilimleri Fakültesi	99	3,4
Sağlık Yüksekokulu	168	5,7
Turizm İşletmeciliği ve Otel. Y.O.	356	12,2
Ayancık MYO	163	5,6
Gerze MYO	220	7,5
Meslek Yüksekokulu	237	8,1
Sağlık Hizmetleri MYO	162	5,5
Toplam	2923	100,0
Yaş		
18 ve Altı	156	5,3
19-20	1342	45,9
21-22	1014	34,7
23-24	223	7,6
25 ve Üstü	188	6,4
Toplam	2923	100,0
Cinsiyet		
Kadın	1648	56,4
Erkek	1275	43,6
Toplam	2923	100,0
Sigara Kullanma Durumu		
Evet	983	33,6
Hayır	1940	66,4
Toplam	2923	100,0

Tablo 1'e göre öğrencilerin (%56,4) kadın, (%43,6) erkek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sigara kullanma durumlarına verilen cevap ise evet (%33,6), hayır (%66,4) olarak belirlenmiştir.

Şekil 1'de öğrencilerin birimlere göre sigara kullanma oranları incelendiğinde; en fazla sigara kullanılan birimlerin sırasıyla %51,1 ile Meslek Yüksekokulu, %47 ile Gerze MYO ve %43,9 ile Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO olduğu görülmektedir. İlahiyat Fakültesi %15,2 ile en az sigara kullanılan birim olmuştur. İlahiyat Fakültesi'ni %25 ile Eğitim Fakültesi ve Sağlık Yüksekokulu izlemektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %33,7'si (983 kişi) sigara kullandığını, %66,3'ü ise kullanmadığını belirtmiştir. Yapılan genel değerlendirmede her 3 üniversite öğrencisinden birisinin sigara kullandığı görülmektedir.

Şekil 1. Öğrencilerin öğrenim gördükleri birimlere göre sigara kullanma dağılımları.

Tablo 2. Fakülte ve Yüksekokulların Cinsiyete Göre Sigara Kullanma Dağılımları

Fakülte/Yüksekokul/Meslek Yüksekokul	Cinsiyet	Sigara İçme Durumu	n	%
Boyabat İİBF	Kadın	Evet	35	26,7
		Hayır	96	73,3
	Erkek	Evet	15	25,4
		Hayır	44	74,6
Eğitim Fakültesi	Kadın	Evet	63	17,3
		Hayır	302	82,7
	Erkek	Evet	66	44,0
		Hayır	84	56,0
Fen-Edebiyat Fakültesi	Kadın	Evet	70	28,3
		Hayır	177	71,7
	Erkek	Evet	90	47,4
		Hayır	100	52,6
İlahiyat Fakültesi	Kadın	Evet	14	8,4
		Hayır	153	91,6
	Erkek	Evet	28	25,5
		Hayır	82	74,5

Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	Kadın	Evet	10	30,3
		Hayır	23	69,7
	Erkek	Evet	27	41,5
		Hayır	38	58,5
Spor Bilimleri Fakültesi	Kadın	Evet	15	38,5
		Hayır	24	61,5
	Erkek	Evet	16	26,7
		Hayır	44	73,3
Sağlık Yüksekokulu	Kadın	Evet	20	17,5
		Hayır	94	82,5
	Erkek	Evet	22	40,7
		Hayır	32	59,3
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO	Kadın	Evet	45	34,9
		Hayır	84	65,1
	Erkek	Evet	70	52,6
		Hayır	63	47,4
Ayancık MYO	Kadın	Evet	48	29,4
		Hayır	115	70,6
	Erkek	Evet	54	57,4
		Hayır	40	42,6
Gerze MYO	Kadın	Evet	39	42,4
		Hayır	53	57,6
	Erkek	Evet	64	50,4
		Hayır	63	49,6
Meslek YO	Kadın	Evet	23	48,9
		Hayır	24	51,1
	Erkek	Evet	98	51,6
		Hayır	92	48,4
Sağlık Hizmetleri MYO	Kadın	Evet	30	25,0
		Hayır	90	75,0
	Erkek	Evet	20	47,6
		Hayır	22	52,4
Toplam	Kadın	Evet	413	25,0
		Hayır	1235	75,0
	Erkek	Evet	570	47,7
		Hayır	705	55,3

Tablo 2 de öğrencilerin cinsiyet açısından öğrenim gördükleri fakülte ve yüksekokullara göre sigara kullanma dağılımları n ve % olarak sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin Yaşam Kalitesi Alt Boyutları Ortalama Puanları

Yaşam Kalitesi Alt Boyutları	**n**	**Ort±SS**
Fiziksel Alan	2923	14,77±2,32
Ruhsal Alan	2923	13,76±2,13
Sosyal Alan	2923	14,42±1,29
Çevresel ve Kültürel Alan	2923	12,88±3,31

Tablo 3'e bakıldığında, öğrencilerin yaşam kalitesi alt boyutları "Fiziksel Alan" alt boyutu puan ortalaması (14,77), "Ruhsal Alan" (13,76), "Sosyal Alan" (14,42) "Çevresel ve Kültürel Alan" alt boyutu ise (12,88) olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Sigara İçme Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Yaşam Kalitesi Alt Boyutları	**Sigara Kullanma**	**n**	**Ort±SS**	**t**	**p**
Fiziksel Alan	Evet	983	14,68±2,54	-1,325	0,192
	Hayır	1940	14,81±2,43		
Ruhsal Alan	Evet	983	13,6±2,82	-2,283	**0,023***
	Hayır	1940	13,84±2,71		
Sosyal Alan	Evet	983	14,48±3,37	,668	0,504
	Hayır	1940	14,38±3,28		
Çevresel ve Kültürel Alan	Evet	983	13,05±2,48	-2,927	**0,003***
	Hayır	1940	13,32±2,28		

*p<0,05

Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin sigara kullanma durumu değişkenine göre; "ruhsal alan" ve "çevresel ve kültürel alan" alt boyutlarında sigara kullanmayanların lehine anlamlılık göstermektedir (p<0,05). Ölçekte "ruhsal alan" alt boyutunu ölçen sorular; Beden imgesi ve dış görünüş, olumsuz duygular, olumlu duygular, benlik, maneviyat, din, kişisel inançlar, düşünme, öğrenme, bellek ve dikkat toplama ile ilişkilidir. "Çevresel ve kültürel alan" ise maddi kaynaklar, özgürlük, fiziksel güvenlik ve emniyet, sağlık hizmetleri ve sosyal yardıma ulaşılabilirlik ve niteliği, ev ortamı, yeni bilgi ve beceri edinme fırsatları, dinlenme ve boş zaman değerlendirme fırsatları ile bunlara katılabilme, fiziksel çevre ve ulaşım ile ilişkilidir. "Fiziksel alan ve sosyal alan" alt boyutlarında ise istatiksel olarak anlamlılık tespit edilmemiştir (p>0,05).

Tablo 5. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Yaşam Kaliteleri Sonuçları

Yaşam Kalitesi Alt Boyutları	Cinsiyet	n	Ort±SS	t	p
Fiziksel Alan	Kadın	1648	14,69±2,37	-1,786	0,074
	Erkek	1275	14,86±2,58		
Ruhsal Alan	Kadın	1648	13,56±2,65	-4,648	**0,001***
	Erkek	1275	14,03±2,85		
Sosyal Alan	Kadın	1648	14,44±3,04	,214	0,831
	Erkek	1275	14,41±3,64		
Çevresel ve Kültürel Alan	Kadın	1648	13,18±2,20	-1,350	0,177
	Erkek	1275	13,30±2,54		

*p<0,05

Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre yaşam kalitesinin alt boyutlarından olan "ruhsal alan" erkek öğrencilerin lehine anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). "Fiziksel alan, sosyal alan, çevresel ve kültürel alan" alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlılık tespit edilmemiştir (p>0,05).

Tablo 6. Kadın Öğrencilerin Sigara Kullanma Durumu Değişkenine Göre Yaşam Kaliteleri Sonuçları

Yaşam Kalitesi Alt Boyutları	Sigara Kullanma Durumu	n	Ort±SS	t	p
Fiziksel Alan	Evet	412	14,45 ±2,45	-2,411	**0,016***
	Hayır	1236	14,78±2,34		
Ruhsal Alan	Evet	412	13,28±2,71	-2,376	**0,018***
	Hayır	1236	13,64±2,63		
Sosyal Alan	Evet	412	14,49±3,44	,412	0,680
	Hayır	1236	14,41±2,89		
Çevresel ve Kültürel Alan	Evet	412	12,81±2,28	-3,825	**0,001***
	Hayır	1236	13,31±2,16		

*p<0,05

Tablo 6'da kadın öğrencilerin sigara kullanma durumuna göre yaşam kalitesi incelendiğinde; "fiziksel alan, ruhsal alan, çevresel ve kültürel alan" alt boyutlarında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (p<0,05). Özetle; sigara kullanmayan kadın öğrencilerin yaşam kaliteleri, kullananlara göre daha yüksektir.

Tablo 7. Erkek Öğrencilerin Sigara Kullanma Durumu Değişkenine Göre Yaşam Kaliteleri Sonuçları

Yaşam Kalitesi Alt Boyutları	Sigara Kullanma Durumu	n	Ort±SS	t	p
Fiziksel Alan	Evet	570	14,85 ±2,60	-,135	0,893
	Hayır	705	14,87 ±2,57		
Ruhsal Alan	Evet	570	13,82 ±2,88	-2,306	**0,021***
	Hayır	705	14,20 ±2,82		
Sosyal Alan	Evet	570	14,46 ±3,33	,600	0,549
	Hayır	705	14,34 ±3,88		
Çevresel ve Kültürel Alan	Evet	570	13,23 ±2,60	-,909	0,364
	Hayır	705	13,36 ±2,48		

*p<0,05

Tablo 7'de erkek öğrencilerin sigara kullanma durumuna göre yaşam kalitesi incelenmiştir. Sonuç olarak sadece "ruhsal alan" alt boyutu sigara kullanmayanların lehine anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05).

4. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada, Sinop Üniversitesinin fakülte ve yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin sigara kullanma alışkanlıklarının yaşam kaliteleri üzerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmaya 1648 (%56,4) kadın, 1275 (%43,6) erkek olmak üzere, 12 fakülte ve yüksekokuldan toplamda 2923 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin %22,8'i ilçe merkezinde, %77,2'si ise il merkezinde öğrenim gördüklerini belirtmişlerdir. 19-20 ve 21-22 yaş arasındaki öğrenciler araştırmanın %80,6'sını oluşturmaktadır. Öğrencilerin sigara kullanma oranı %33,6 olarak tespit edilmiştir (Tablo 1). Yapılan genel değerlendirmede her 3 üniversite öğrencisinden birisinin sigara kullandığı görülmektedir.

Öğrencilerin birimlere göre sigara kullanma oranları incelendiğinde; en fazla sigara kullanılan birimlerin sırasıyla %51,1 ile Meslek Yüksekokulu, %47 ile Gerze MYO ve %43,9 ile Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO olduğu görülmektedir. İlahiyat Fakültesi %15,2 ile en az sigara kullanılan birim olmuştur. İlahiyat Fakültesini %25 ile Eğitim Fakültesi ve Sağlık Yüksekokulu izlemektedir.

Tıp fakültesi öğrencileriyle yapılan sigara içme durumları ve tutumlarıyla ilgili olan bir çalışmada, öğrencilerin yüksek oranda nikotin bağımlısı oldukları ve bırakma isteği açısından da daha az istekli oldukları belirtilmiştir. Bırakmayı başaramama nedenini

ise, yoğun stres olarak belirtmişlerdir. Sigara içme oranının en yüksek olduğu ve arttığı dönemi üst sınıflar olduğu, sigaraya başlama nedeni olarak ilk sırada stres faktörü ikinci sırada ise çevre ve arkadaş ortamının yer aldığı belirtilmiştir (Yengil, Çevik, Demirkıran, Akkoca, Özler ve Özer, 2014). Öğrencilerin tütün ürünü kullanma nedenleri sıklık sırasına göre; merak, ailesine kızgınlık, stres, özenti, arkadaş baskısı olarak sıralanmaktadır. Baran, Öztürk, Türk, Memiş, Girişken ve Kaynak (2010), tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada, öğrencilerin arkadaşlarını örnek alması ve arkadaşlarından etkilenmesi ilk sırada belirtilmiştir. Doğan ve Ulukol (2010), tarafından yapılan çalışmada, öğrenciler arkadaşlarından ayrı kalmamak, merak, kendini daha iyi hissetmek ve alışkanlık nedeniyle sigara içtiği ifade edilmektedir. Hemşirelik öğrencileri üzerinde sigara kullanımı ve bırakma isteği ile ilgili yapılan çalışmada, öğrencilerin yaklaşık beşte birinin yüksek ve orta derecede sigara bağımlısı olduğu, yaklaşık üçte birinden fazlasının da sigarayı bırakma isteğinin orta düzeyde olduğu belirtilmiştir (Selçuk, Avcı ve Mercan, 2018).

Uludağ üniversitesi tıp öğrencileriyle yapılan sigara kullanımının değerlendirmesiyle ilgili çalışmada sigara içmeye başlamanın 1. ve 2. sınıflarda olduğu, içme sıklığının erkek öğrencilerde daha fazla olduğu belirtilmiştir. Ayrıca sigaraya başlama nedenleri arasında, ilk sırayı stres ve can sıkıntısı, ikinci sırayı merak, üçüncü sırayı özenti ve son sırayı da arkadaş teşviki takip etmiştir. Üst sınıflarda ise, sigara içmenin sıklığının arttığı belirtilip, nedeni olarak ise ileriki sınıflardaki öğrencilerin yoğun strese ve sıkıntıya maruz kaldıkları bildirilmiştir. Geri kalan öğrenciler sağlıklarından dolayı endişe duyup sigarayı bırakmayı düşündüklerini belirtmişlerdir (Vatan, Ocakoğlu ve İrgil, 2009).

Araştırmanın ana hipotezini oluşturan öğrencilerin sigara kullanma durumu değişkenine göre yaşam kaliteleri incelendiğinde; "ruhsal alan" ve "çevresel ve kültürel alan" alt boyutlarında sigara kullanmayanların lehine anlamlılık göstermektedir. Ölçekte "ruhsal alan" alt boyutunu ölçen sorular; beden imgesi ve dış görünüş, olumsuz duygular, olumlu duygular, benlik, maneviyat, din, kişisel inançlar, düşünme, öğrenme, bellek ve dikkat toplama ile ilişkilidir. "Çevresel ve kültürel alan", maddi kaynaklar, özgürlük, fiziksel güvenlik ve emniyet, sağlık hizmetleri ve sosyal yardıma ulaşılabilirlik ve niteliği, ev ortamı, yeni bilgi ve beceri edinme fırsatları, dinlenme ve boş zaman değerlendirme fırsatları ile bunlara katılabilme, fiziksel çevre (kirlilik, gürültü, trafik, iklim) ve ulaşım ile ilişkilidir (Tablo 4). Zahran, Zack, Vernon-Smiley ve Hertz (2007), 18-24 yaşları arasında eğitim gören gençlerde yaptıkları çalışmada riskli davranışlardan biri olarak değerlendirilen sigara içmenin, yaşam kalitesini olumsuz etkilediğini söylemişlerdir. Şen, Arslan, Çoban, Güngör, Kulbakan ve Solar (2008), üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada da sigara içen öğrencilerin yaşam kalitesi alanlarından fiziksel, psikolojik ve sosyal alanlarında anlamlı düşüş gerçekleştiğini ifade etmişlerdir. Konuya ilişkin bu çalışmalar bizim çalışmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmada cinsiyet değişkeni yorumlandığında ise, "ruhsal alan" alt boyut puanı hariç katılımcıların yaşam kalitesi ölçeği ve ölçeğin alt boyutlarına ait toplam puanlar

arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (Tablo 5). Ayrıca sigara kullanmayan kadın öğrencilerin "fiziksel alan, ruhsal alan, çevresel ve kültürel alan" alt boyutlarında yaşam kaliteleri, kullananlara göre daha yüksektir. Dolayısıyla sigara kullanımının sosyo-kültürel açıdan katılımcıları sınırlandırdığı söylenebilir. Erkek öğrencilerin sigara kullanma durumuna göre yaşam kalitesi ilişkisi incelendiğinde ise; sadece "ruhsal alan" alt boyutu sigara kullanmayanların lehine anlamlılık göstermektedir. Bu durum sigara kullanan ve kullanmayan erkek katılımcıların mental anlamda farklılaştıklarını göstermektedir. Doğanay ve Sarı (2006), Çukurova Üniversitesi öğrencilerinin üniversite yaşam kalitesini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında, cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmişlerdir. Yine benzer bir çalışmada Salici (2010), Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri üzerinde, cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmıştır. Yukarıdaki bu çalışmalar bizim çalışmamız ile aynı doğrultudadır. Ancak çalışmamız ile aynı doğrultuda olmayan araştırmalar da mevcuttur. Örneğin, Koçoğlu ve Akın (2009), erkeklerin yaşam kalitelerinin kadınlara göre daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Benzer şekilde Castillion, Sendio, Baneges, Garcia ve Rodriquez-Artalejo (2005), erkeklerin yaşam kalitelerinin kadınlara göre daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırma sonucunda; sigara kullanmayan öğrencilerin "ruhsal alan" ve "çevresel-kültürel alan" yaşam kalitesi alt boyut puanları, sigara kullananlara göre daha yüksek bulunmuştur. Araştırmada öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre yaşam kalitesinin alt boyutlarından olan "ruhsal alan" erkek öğrencilerin lehine daha yüksek bulunmuştur. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin sigara kullanma durumlarının yaşam kalitelerini önemli ölçüde farklılaştırdığını, dolayısıyla sigara kullanmayanların daha iyi yaşam kalitesine sahip olduğunu söyleyebiliriz

Öneriler

- Araştırmamız Sinop Üniversitesi öğrencileri ile sınırlıdır. Sonraki çalışmalarda, daha kapsamlı bir şekilde ülke genelindeki üniversite öğrencilerinin durumları incelenebilir.
- Örneklem grubu özelinde daha ayrıntılı veri elde edebilmek için sosyo-demografik değişkenler artırılabilir.
- Sadece sigara kullanımı değil, diğer tütün ürünlerinin de kullanımı araştırılabilir.
- Günümüzde sigaraya başlama yaşı düşünüldüğünde, daha alt yaş gruplar üzerinde çalışmalar yapılarak, sigara kullanımını engellemeye yönelik önlemler alınabilir.
- Üniversitelerde sigara kullanma davranışını azaltmaya ve yaşam kalitesini artırmaya yönelik eğitimler verilebilir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma Sinop Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenmiştir. Proje Numarası: SBF-1901-17-20, 2017.

Kaynakça

Baran, B., Öztürk, B., Türk, E., Memiş, I., Girişken, E., Kaynak, H., Kalaça, S. (2010, Ekim). *Üniversite öğrencilerinin sigara paketleri üzerinde bulunan birleşik (yazılı ve resimli) uyarı mesajlarının etkinliği hakkında görüşleri*. 13. Ulusal halk sağlığı kongresi bildiri özetleri kitabı, İzmir.

Brown Johnson, C. G., Brodsky, J. L. ve Cataldo, J. K. (2014). Lung cancer stigma, anxiety, depression, and quality of life. *J Psychosoc Oncol*, *32*,59-73.

Castillion, P. G., Sendio, A. R., Baneges, J. R., Garcia, E. L., Rodriquez-Artalejo, F. (2005). Differences in quality of life women and men in the older population of Spain. *Social Science and Medicine*, 60, 1229-1240.

Dayı, A., Güleç, G., Mutlu, F. (2015). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi öğrencilerinde sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. Düşünen Adam. *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences,* 28, 309-318

Doğan, D. G. ve Ulukol, B. (2010). Ergenlerin sigara içmesini etkileyen faktörler ve sigara karşıtı iki eğitim modelinin etkinliği. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi,* 17(3), 179-185.

Doğanay, A., Sarı, M. (2006). Öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarının demokratik yaşam kültürü çerçevesinde değerlendirilmesi (Çukurova Üniversitesi Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi,* 4(16),107-128.

Eser, E., Fidaner, H., Fidaner, C., Eser, S. Y., Eser, E., Göker, E. (1999). Psychometric properties of the WHOQOL1OO and WHOQOL-BREF. *Psychiatry Psychology Psychopharmacology Journal*, 7, 3–40.

Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma teknikleri*, Ankara: Tek Işık Baskı.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kartal, M., Midik, Ö., Büyükakkus, A. (2012). Ondokuz mayıs üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde sigara kullanımı ve yaşam kalitelerine etkisi. *Turk Toraks Dergisi*, 13, 11-7.

Koçoğlu, D., Akın, B. (2009). Sosyoekonomik eşitsizliklerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve yaşam kalitesi ile ilişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2,145-154.

Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kurupınar, A. (2012). *Ortaöğretim öğrencilerinde görülen madde bağımlılığı alışkanlığı ve yaygınlığı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Oğuz, S., Çamcı, G., ve Kazan, M. (2018). Üniversite öğrencilerinin sigara kullanım sıklığı ve sigaranın neden olduğu hastalıkları bilme durumu. *Van Tıp Dergisi*, *25*(3), 332-337.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2017, Kasım). Health at a Glance: OECD Indicators, Web: https://doi.org/10.1787/health_glance-2017-en adresinden 27 Agustos 2020'de alınmıştır.

Roberts, L., Clifton, R. A. (1992). Measuring the affective quality of life of university students: the validation of an instrument. *Social Indicators Research,* 2 (27), 113-137.

Salici, O. (2010) *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarının demokratik yaşam kültürü çerçevesinde değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Selçuk, K. T., Avcı, D., Mercan, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinde sigara bağımlılığı, sigarayı bırakmaya yönelik istek ve öz-etkililik. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 8, 36-43.

Şen, N., Arslan, G. G., Çoban, A., Güngör, N., Kulbakan, S., Solar, M. (2008). Sigara içme durumunun üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesi üzerine etkisinin incelenmesi. *Toraks Dergisi*, 9(2), 68-73.

T.C. Sağlık Bakanlığı, Türkiye Halk Sağlık Kurumu (2012). *Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye Raporu* (Yayın No: 803). Erişim adresi: https://havanikoru.saglik.gov.tr/dosya/dokumanlar/yayinlar/KYTA-2012-TR-25-07-2014.pdf

Vatan, İ., Ocakoğlu, H., İrgil, E. (2009). Uludağ üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde sigara içme durumunun değerlendirmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, *8*(1),43-48.

World Health Organization (WHO). (2017). WHO report on the global tobacco epidemic 2017: Monitoring tobacco use and prevention policies. Erişim adresi: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/255874/9789241512824-eng.pdf?sequence=1 adresinden alınmıştır.

Yengil, E., Çevik, C., Demirkıran, G., Akkoca, A. N., Özler, G. S., Özer, C. (2014). Tıp fakültesi öğrencilerinin sigara içme durumu ve sigara ile ilgili tutumları. *Korunalp Tıp Dergisi, 6*(3),1-7.

Zahran, H. S., Zack, M. M., Vernon-Smiley, M. E., Hertz, M. F. (2007). Health-related quality of life and behaviors risky to health among adults aged 18-24 years in secondary or higher education-United States, 2003-2005. *Journal of Adolesc Health*, *41*, 389-397.